

STÁTNÍ OKRESNÍ ARCHIV CHEB

Název archivní pomůcky: Pečovatelská ústředna Židovské
náboženské obce Cheb

Časové rozmezí: (1923) 1927 - 1938

Druh archivní pomůcky: inventář

Číslo listu JAF: 1174

Evidenční číslo pomůcky: 1442

Zpracovala: Jitka Mlsová Chmelíková

Místo: SOkA Cheb

Rok: 2005

OBSAH

Úvod	3
I. Vývoj původce fondu.....	3
II. Vývoj a dějiny fondu.....	4
III. Archivní charakteristika fondu.....	5
IV. Stručný rozbor obsahu fondu.....	6
V. Záznam o uspořádání fondu a vyhotovení pomůcky.....	6
Příloha č. 1: Seznam použitých pramenů a literatury	7
Příloha č. 2: Seznam zkratk	7
Inventární seznam	8

ÚVOD

I. Vývoj původce fondu

Fond obsahuje materiály týkající se Pečovatelské ústředny Židovské náboženské obce Cheb.

Již před vypuknutím 1. světové války se snažila chebská ŽNO vytvořit centrum pro podporu a následnou dopravu do vlasti pro projíždějící chudé Židy. Snahy o potlačení potulného žebrání vycházely tehdy od Wiener Union, která vyslala svého sekretáře Fleischera, aby v Chebu vytvořil záchytné stanoviště. Tyto kontakty přerušila 1. světová válka a pokusy navázat na předválečné plány nebyly úspěšné. Proto se v roce 1927 v rámci ŽNO zrodila „Die Zentralfürsorge der Israelitischen Kultusgemeinde in Eger“. Kromě ŽNO se zapojily do činnosti ústředny také další humanitárně zaměřené židovské spolky - chevra kadiša, židovský ženský spolek a Lóže Karlsbad Bene Brith, místní skupina Cheb. Každý spolek měl dva zástupce - delegáty - a pod vedením představenstva ŽNO vzniklo volné sdružení. ŽNO a každý ze spolků nominoval ještě dva náhradníky, kteří mohli zastoupit uvedené zástupce. Sdružení volilo předsedu, který však musel být členem představenstva ŽNO a kterého představenstvo ŽNO rovněž navrhovalo. Z řad ostatních delegátů si volili zástupce předsedy, jednatele a jeho zástupce, pokladníka. Jednání představenstva se konala pravidelně každý měsíc. Rabín ŽNO měl poradní hlas a byl členem sdružení. Prvním předsedou se stal chebský obchodník a sionista Ernst Schick. Prostředky získávali prostřednictvím zvláštního fondu, který spravovala ŽNO. Sem odevzdávaly zúčastněné spolky ročně pevně stanovenou částku. Také soukromé osoby přispívaly do tohoto fondu.

Cílem nebyla pouze dobročinnost, ale v první řadě předcházení úplné chudobě, pozvedávání existence, bránění potulnému žebráctví, evidence zanedbávaných dětí, starost a péče o nemocné. Mezi povinnosti spolků i jednotlivých členů patřilo odmítnutí podpory každému žebrákovi s odkazem na pomoc obce.

Dobročinnosti ŽNO se již před vznikem ústředny snažili využívat i lidé, kteří nebyli Židé, o čemž svědčí poznámky u seznamu osob, kterým měla být poskytnuta pomoc v listopadu 1924: „1. Eduard Grünhut, ... který už několik let navštěvuje ŽNO a využívá podpory, jako by byl Žid, ačkoliv už před mnoha lety ze židovské církve vystoupil. 2. Adolf Oppel z

*Planice u Kladna, který není vůbec Žid.*¹ Podobné varovací listiny, které si posílaly ústředny ŽNO z blízkých měst a dobročinné organizace, se vyskytují ve fondu po celá 30. léta.

Ve 30. letech 20. století se činnost ústředny rozšířila na pomoc emigrantům z Německa. Mezi nimi byli i tzv. reemigranti, lidé, kteří pocházeli z území Československa. Žili dlouhodobě v Německu, odkud se po nástupu nacismu k moci v roce 1933 vraceli zpět. Často úplně bez prostředků. Ústředna se také snažila zprostředkovat emigraci do jiných zemí pro některé rodiny německých emigrantů i chebských Židů.

Na podzim roku 1938 byli Židé z Chebu násilně vyhnáni a spolu se zánikem židovského osídlení zanikly i židovské spolky včetně původce fondu.

II. Vývoj a dějiny fondu

Před zpracováním byl fond o rozsahu jednoho kartonu, 0,12 bm, uložen v SOkA Cheb. Celek byl nalezen při zpracování fondu Židovská náboženská obec Cheb (1851) 1862 – 1938 a byl z něj utvořen nový fond. Byl oficiálně převzat 4.10. 2004 pod přírůstkovým číslem 142/2004. Novým uspořádáním se rozsah fondu zdvojnásobil na celkem 0,24 bm a je uložen ve dvou kartonech. Zlomkovité písemnosti nenesou žádnou stopu původního uspořádání.

Z fondu byl vyjmut jeden dokument o rozsahu 0, 01 bm, který nevznikl činností původce fondu. Tento byl uložen jako nezpracovaný dodatek k fondu č. 322 - Schick Ernst 1926 – 1936.

Jedná se o archiv sdružení uložený spolu s jinými písemnostmi v synagoze, která byla centrem společenského a náboženského života místní židovské komunity. Část byla zachráněna za nejasných okolností v listopadu 1938 krátce předtím, než byla synagoga vypálena.

¹SOkA Cheb, Státní policejní úřad Cheb 1844 -1938, inv.č. 601, kart.č. 47 – Israelitische Kultusgemeinde Cheb, Korrespondenz 1927 – 1938.

III. Archivní charakteristika fondu

Časové rozpětí fondu je (1923) 1927 – 1938. Rok 1923 v předsunuté závorce se vztahuje k inv.č. 26- Židovská ústředna pro sociální péči v republice Československé, (Jüdische Fürsorgezentrale für die Tschechoslowakei) Praha – stanovy, které byly vydané v roce 1923.

U inv.č. 15 - Varovací listina – seznam osob zneužívajících podporu - je datum vzniku určeno pouze přibližně /1938/ a sice podle materiálu, mezi kterým byl tento dokument uložen.

Přestože byla podstatná část fondu zničena během tzv. Křišťálové noci 10. listopadu 1938, je důležité, že se zachovaly alespoň základní údaje o spolku. Jedná se především o stanovy, o poměrně velké množství různé vlastní korespondence se židovskými organizacemi a židovskými náboženskými obcemi. Je důležitým zdrojem doplňujících informací o chebské židovské komunitě a především o uprchlících z Německa, kterým se zde dostávalo často první přijetí na cestě do Prahy a případné zahraniční emigrace.

V průběhu prací na pořádání fondu nebyly žádné písemnosti určeny k vnitřní skartaci.

Při zpracování jsem vycházela ze struktury fondu Židovská náboženská obec Cheb (1851) 1862 – 1938, neboť původce fondu vedli lidé těsně spjatí se ŽNO a ŽNO Cheb byla jedním ze subjektů, které původce fondu zřizovaly. Rovněž druh dokumentů odpovídal struktuře zachovaných písemností ŽNO Cheb.

V části Styk s různými spolky, výbory, organizacemi a ŽNO jsou jednotlivé složky řazeny abecedně podle názvů a většinou v původním jazyce. V případě, že existovala česká varianta názvu spolku, je brána jako hlavní a německý název je uveden v závorce. ŽNO jsou rovněž řazeny abecedně podle názvů měst.

Fond obsahuje pouze spisy, které tvoří jednu hlavní část, a jsou dále rozčleněny do 7 podskupin.

Vnitřní struktura fondu:	inv. j.
I. Spisový materiál	
a) spisy	
Statutární záležitosti	1
Organizace činnosti	2 - 5
Evidence členů	6
Finanční hospodaření	7 - 11
Zajišťování péče o sociálně slabé, uprchlíky a reemigranty	12 – 17
Styk s různými spolky, výbory, organizacemi a ŽNO	18 – 30
Kulturní, společenské, dobročinné a vzdělávací záležitosti	31 - 35

Materiály náleží do kategorie II. a jejich fyzický stav je uspokojivý. Nejsou nutné restaurátorské zásahy.

IV. Stručný rozbor obsahu fondu

Jazyková charakteristika: Materiály jsou psané převážně německy. Zápis z porady zástupců židovských náboženských obcí ve věci péče o průchozí (6.1. 1938 Praha) a varovací listiny jsou napsány také v češtině.

Možnosti využití fondu: Fond obsahuje materiály využitelné pro zpracování historie židovského obyvatelstva v Chebu, sociální péče a problematiky uprchlíků z Německa ve 30. letech 20. století před nacismem.

V. Záznam o uspořádání fondu a vyhotovení pomůcky

Fond byl uspořádán a pomůcka sestavena Jitkou Mlsovou Chmelíkovou v říjnu roku 2005 ve Státním okresním archivu Cheb.

Příloha č. 1: Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny

SOkA Cheb, Pečovatelská ústředna Židovské náboženské obce v Chebu, (1923) 1927 – 1938.

SOkA Cheb, Židovská náboženská obec Cheb, (1851) 1862 – 1938.

SOkA Cheb, Státní policejní úřad Cheb 1844 – 1938, inv. č. 344, kart.č. 19 – Jüdische Kreisarmeeekasse, Cheb 1913 – 1925.

SOkA Cheb, Státní policejní úřad Cheb 1844 -1938, inv.č. 601, kart.č. 47 – Israelitische Kultusgemeinde Cheb, Korrespondenz 1927 – 1938.

Literatura

Gold, Hugo: Židé a židovské obce v Čechách v minulosti a v přítomnosti, Brno-Praha 1934.

Chmelíková, Jitka: Osudy chebských Židů. Chebští Židé od 2. poloviny 19. století do současnosti, Cheb 2004.

Příloha č. 2: Seznam zkratk

WIZO - Womens international zionist organisation

ŽNO – židovská náboženská obec

<u>Inv.č.</u>	<u>Obsah</u>	<u>Čas. rozsah</u>	<u>Ev.j.</u>
---------------	--------------	--------------------	--------------

I. SPISOVÝ MATERIÁL

a) Spisy

Statutární záležitosti

1	Stanovy	1927	1
---	---------	------	---

Organizace činnosti

2	Jednání zakládajících subjektů – pozvánka na jednání, písemné souhlasy se založením a přistoupením k Pečovatelské ústředně ŽNO Cheb	1927	1
3	Jednání představenstva – pozvánky, program, zprávy o činnosti, omluva neúčasti	1933 – 1938	1
4	Kopie dopisů Ernsta Schicka ohledně odstoupení z vedení ústředny, protokol o předání majetku předsedovi ŽNO Eduardu Löwymu	1936	1
5	Pozvánka a zápis z jednání výboru na výstavbu nového obecního domu organizovaného ŽNO Cheb	1935	1

Evidence členů

6	Oznámení o změně bydliště z důvodu přestěhování, výstupy ze spolku	1934 - 1938	1
---	--	-------------	---

Finanční hospodaření

7	Příjmy a výdaje – zprávy pokladníka	1927 - 1936	1
8	Členské příspěvky – seznamy platících členů, kopie poděkování, členské průkazky	1931 – 1937	1
9	Roční příspěvky spolků – Chevra kadiša Cheb a Kynšperk nad Ohří, židovský ženský spolek, Lóže		

Inv.č.	Obsah	Čas. rozsah	Ev.j.
	„Societée“ - místní skupina Cheb, Lóže „Bene Brith“ - místní skupina Cheb	1934 – 1936	1
10	Dary – soukromé, od spolku WIZO - místní skupina Cheb	1929 – 1936	1
11	Dobročinná sbírka – seznam dárců	1937	1

Zajišťování péče o sociálně slabé, uprchlíky a reemigranty

12	Oznamovací karty dobročinných spolků v Německu o jednotlivých reemigrantech poslaných na území Československa, návrh řešení problematiky reemigrantů	1931 – 1937	1
13	Seznam průchozích, kterým byla poskytnuta podpora	1925	1
14	Podpory v nouzi – žádosti, kopie rozhodnutí, korespondence s jinými organizacemi zabývajícími se pomocí uprchlíkům (řazeno abecedně)	1934 – 1938	2
15	Varovací listina – seznam osob zneužívajících podporu	/1938/	2
16	Zneužívání pomoci – dopis dr. Freuda E. Schickovi	1934	2
17	Zápisy z porad zástupců židovských náboženských obcí ve věcech omezení potulné žebroty (3.4. 1927 Karlovy Vary), a péče o průchozí (6.1. 1938 Praha)	1927 - 1938	2

Styk s různými spolky, výbory, organizacemi a ŽNO

18	HICEM, Pomocný ústav pro židovské průchozí a vystěhovalce (Hilfsorganisation für jüdische Aus- und Durchwanderer), Praha – emigrace rumunských Židů	1937	2
19	Jüdisches Hilfskomité für deutsche Emigranten, Cheb – podpora uprchlíků z Německa	1934 – 1937	2
20	Jüdisches Hilfskomité für deutsche Emigranten, Praha – žádost o informace o rodinách, které by chtěly emigrovat do Palestiny	1934	2

Inv.č.	Obsah	Čas. rozsah	Ev.j.
21	Landesverband der israelitischen Kultusgemeinden mit deutscher Geschäftssprache für Böhmen, Teplice-Šanov – zprávy o činnosti a o vynaložených finančních prostředcích ve prospěch svazu	1934 – 1938	2
22	Sociální ústav židovských náboženských obcí Velké Prahy, Praha – knihy pro německé emigranty, korespondence ohledně emigrace do neevropských zemí	1937	2
23	Wohlfahrtsstelle der Israelitischen Kultusgemeinde Fürth, Německo – žádost o koordinaci pomoci	1936	2
24	Zentrale Fürsorge der israelitischen Kultusgemeinde Karlovy Vary – pozvánka na jednání ve věci potulné žebroty, přímá pomoc emigrantům z Německa, varování před osobami zneužívajícími podporu	1931 – 1937	2
25	Zentrale Fürsorge der israelitischen Kultusgemeinde Mariánské Lázně – záležitosti potulné žebroty, doporučení osob, kterým je třeba pomoci, varování před lidmi zneužívajícími podporu	1934 – 1938	2
26	Židovská ústředna pro sociální péči v republice Československé, (Jüdische Fürsorgezentrale für die Tschechoslowakei) Praha – stanovy	1923	2
27	ŽNO Podmokly – korespondence ohledně nedostatečných prostředků na podporu emigrantů	1936 – 1937	2
28	ŽNO Pobežovice – informace o „podezřelých“ emigrantech z Německa	1935	2
29	ŽNO Teplice – Šanov – varovací listiny	1937 – 1938	2
30	ŽNO Žatec – poukázání peněz na péči o chudé Židy vykázané ze zahraničí	1931	2

Kulturní, společenské, dobročinné a vzdělávací záležitosti

31 Pomocná akce „Hilfe durch Aufbau“ - výzva k podpoře,

Inv.č.	Obsah	Čas. rozsah	Ev.j.
	seznam přispěvatelů	1930	2
32	Pozvánka na setkání s Jakobem Edelsteinem, víceprezidentem Sionistického zemského výboru pro ČSR	1936	2
33	Projev dr. Otto Sterna při slavnosti Lóže „Karlsbad“ Bene Brith v Mariánských Lázních	1928	2
34	Novoroční pozdravy	1935 - 1937	2
35	Poděkování za blahopřání ke stříbrné svatbě	1934	2

12

Název archivní pomůcky: Pečovatelská ústředna Židovské
náboženské obce Cheb

Časové rozmezí: (1923) 1927 - 1938

Počet evidenčních jednotek: 2

Z toho : karton 2

Počet inventárních jednotek: 35

Rozsah fondu v bm: 0, 24

Stav ke dni: 7.10. 2005

Fond zpracovala: Jitka Mlsová Chmelíková

Pomůcku sestavila: Jitka Mlsová Chmelíková

Počet stran: 12

Počet výtisků: 5

Pomůcku schválil: PhDr. Jaromír Boháč
ředitel SOKA Cheb
dne 7.10. 2005 – č.j. 640/05